

פתיח התורה

הרב שלמה לוונשטיין שליט"א

לקט פירושים מתוך שיעור פרשת שבוע
בביהכ"ס "דברי שיר" רח' זכריה 4 ב"ב יום חמישי בשעה 22:00

גליון מספר 149

מטות מסעי תש"ע

לעם לשתנות" (בפסוק יא) לומר לך: שאחרי שניתנה תורה שוב איננה מוגבלת לא במקום ולא בזמן, אלא כל שעה זמנה וכל אתר מקומה.

"ויסעו מהר שפר ויחנו בחרדה" (לג כד)

בפרשת ואתחנן אמר משה "אעברה נא ואראה את הארץ הטובה אשר בעבר הירדן החר הטוב הזה והלבנון". ואומר **הרב נסים דיין** בספרו "פתיח הלב" שכאן אפשר לרמוז, "החר הטוב" הוא הר המוריה שמשם הוראה יוצאת, שכתוב "כי מציון תצא תורה" ואין טוב אלא תורה, שנא' "כי לקח טוב נתתי לכם תורה" אל תעזבו".

ומהו "ויסעו מהר שפר"? אותם שמסיעים עצמם "מהר שפר" הוא הר הטוב, היא התורה המטיבה ומשפרת דרכי והנהגות האדם לעלות בהר ה', אזי "ויחנו בחרדה", כלומר, בלי עסק התורה שהיא התבלין ליצר הרע, האדם יורש גיהנם רח"ל.

"והתנחלתם את הארץ בגורל... אל אשר יצא לו שמה הגורל לו יהיה" (לג נד)

כיצד עשו את הגורל? הכינו שנים עשר פתקים, וכתבו בהם את שמות הנחלות בארץ ישראל. וכן שנים עשר פתקים, שבהם רשומים שמות השבטים. עמד אלעזר הכהן עם האורים ותומים וכשכל נשיא לקח פתק מכאן ופתק מכאן, הגורל צווח.

איזו רוח הקודש היתה שם!! איזה מעמד אלוקי ושמיימי!!

אבל, בגמרא במסכת מגילה כתוב שבני יוסף התרעמו על כך שקיבלו נחלה מועטת בעוד הם עם רב. איך יתכן שהם התלוננו? הם לא ראו את הניסים, האותות והמופתים שהיו בחלוקת הארץ? הם לא ראו את האורים ותומים?!

אלא, אומר ה"דלית הכרם", במקום שיש נגיעה אישית, כל ההוכחות נעשות כאילו לא היו, ולא עוזר אפילו רוח הקודש.

"את שש ערי המקלט... ועליהם תתנו ארבעים ושתים עיר" (לה ו)
בספר "על התורה" מובא פירוש נפלא בשם ה"אוהב ישראל" מאפסא זצ"ל. "שש ערי מקלט" הם שש תיבות שבפסוק "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד", שבהן צריך האדם למצוא לו מקלט בטוח לראשו הנבוך בכל שעה ושעה, ובכל רגע ורגע. "ועליהם תתנו ארבעים ושתים עיר" אלו ארבעים ושתים תיבות שבפרשה קטנה שבקריאת שמע - "ואהבת", שעל ידן אדם מחזק ומבצר עצמו, את מוחו ואת כחו, לעבודת השם יתברך שמו.

"ירדן" (לו יג)

בספר "מנחה בלולה" כותב: למה נקרא שמו ירדן, שירוד מן.

"בבנות צלפחד" (לו יא)

פירש רש"י: מגיד שכולן שקולות זו כזו ע"ש.

אומר הסטייפלר זצ"ל: מחלה נעה חגלה מלכה ותוצאה בגימטריה "כולן שקולות הן זו כזו".

ימי בין המצרים

נאמר בבראשית רבה (סז, ד). "כשמוע עשו את דברי אביו, א"ר חנינא כל מי שהוא אומר שהקב"ה וותרן הוא, יתותרון בני מעוהו, אלא מאריך אפיה וגבי דיליה. זעקה אחת הזעיק יעקב לעשו, דכתיב כשמוע עשו את דברי אביו ויזעק זעקה, והיכן נפרע לו בשושן הבירה, שנאמר (אסתר ד): ויזעק זעקה גדולה ומרה"

"וידבר משה אל ראש המטות... לא יחל דברו" (ל ב, ג)

מדוע דוקא פרשה זו, פרשת נדרים, שבועות, ו"לא יחל" נאמרה לראשי המטות?

אומר הרב משה גורדון בספרו "ויקהל משה" בשם חתם סופר, כי כרגיל, ראשי המטות, העסקנים והמנהיגים נודרים ונשבעים, במיוחד לפני הבחירות, מבטיחים ואינם מקיימים. ועשויים לשנות ולחזור מדבריהם והבטחותיהם. ולכן באה האזהרה דוקא להם "לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה".

"החלצו מאתכם אנשים לצבא" (לא ג)

בספר "על התורה" מובא בשם רבי משה מקו'ניץ שאומר: אנשי צבא, צריכים להחליץ מעצמם מאישיותם. "החלצו" - ממה? "מאתכם", שלא תהיינה להם שום נגיעה ומחשבה אישית, ביתית, אלא כל דאגותיהם ומחשבותיהם מופנות למטרה הסופית - לנצחון. (מובן מאליו, שדבר זה נוגע גם למלחמת היצר, כי כדי להגיע לנצחון עליו, צריכים לעזוב את האנוכיות והנחיות).

"ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא... אך את הזהב ואת הכסף" (לא כא)

בספר "אלף המגן" מביא הרב אליעזר פאפו בעמח"ס "פלא יועץ" רמז יפה. "ויאמר אל - עזר" הקב"ה עוזר, למי? "אל אנשי הצבא הבאים למלחמה". כשאדם יוצא למלחמת היצר, הוא צריך א. "זאת חוקת התורה אשר ציוה ה' את משה" - שתקבעו עיתים לתורה חק ולא יעבור.

ב. "אך" - בא למעט, "את" בא לרבות. "הזהב ואת הכסף" שלא יתיגע יותר מדי לצבור כסף, אלא יסתפק במועט ההכרחי.

"והרמת מכס לה' מאת אנשי המלחמה... אחד נפש מחמש המאות" (לא כח)

כאן אצל "אנשי המלחמה" נאמר "והרמות מכס" - לשון הרמה והתרוממות, ואילו להלן, אצל "מחצית בני ישראל" נאמר "יתקח אחד אחוז מן החמישים". מדוע כאן לשון תרומה וכאן לשון תקח?

מובא בספר "על התורה", שהראשונים, חלוצי המלחמה היו גם חלוצי התרומה, הם תרמו בשמחה. ואילו האחרונים, שהיו אחרונים למלחמה, היו אחרונים גם לתרומה, ולא נתנו מרצונם הטוב עד שלקחו מהם.

"ויאיר בן מנשה הלך וילכוד את חותיהם ויקרא אתהן חות יאיר ונבח הלך וילכד את קנת ואת בנותיה ויקרא לה נבח בשמו" (לב מא, מב)

הנה, בפסוק מא כתוב "ויקרא אתהן חות יאיר" בלי המילה "בשמו". ואילו בפסוק מבי נאמר "ויקרא לה נבח בשמו"

על זה מביא הגר"א שטיינמן שליט"א בספרו "איילת השחר" על התורה, שמכאן הוכיח החזו"א שכשנותנים שם לילד על שם מישוהו שנפטר, אם מוסיפים עוד שם, למשל שלנפטר קראו יעקב, ולילד קוראים יעקב משה, אין זה אותו השם.

לכן, כשנבח קרא לעיר "נבח" נאמר "בשמו". כי אכן זה שמו. אבל יאיר, שקרא "חות יאיר" כאן זה כבר לא שמו, ולכן לא נאמר "בשמו".

"ויחנו במדבר סיני" (לג טו)

מובא בספר "על התורה": במסעות הקודמים הזכיר הכתוב המאורעות שקרו בהן, ולמה לא הזכיר כאן את המאורע הכביר של "מתן תורה"? כגון: "ויסעו מאלוף ויחנו ברפידיים ולא היה שם מים

מאותה צעקה גדולה ומרה של עשו, סובל עם ישראל כל הדורות. חז"ל דרשו, כי בשעה שיעקב אבינו גנב ממנו את הברכות, הוריד עשו שלש דמעות - אחת מעינו הימנית, אחת מעינו השמאלית, והשלישית נקשרה בעינו ולא ירדה - ומכח שלש דמעות אלו, אוכלים בני ישראל מרורים בכל הדורות, שנאמר: "ותשקמו בדמעות שלישי" - כל כוס הפורענות ששותים ממנה בני ישראל, באה כתוצאה מאותן שלוש דמעות שזלגו מעיני עשו בגלל יעקב (תנחומא קדושים סי' טו, וילק"ש תולדות רמז קטו).

שואל **הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג**: הלא לפי דברי חז"ל בגלל שלש הדמעות האלו באו עלינו כל החורבנות וכל האסונות שהיו מאז ועד היום - חורבן בית ראשון ובית שני, גלות בבל, גלות יוון, גלות פרס וגלות אדום, גזרות שמד, מסעי הצלב, גירושים, אינקוויזיציה, פרעות ופוגרומים, שואה, מלחמות ופיגועים בדרך האחרון - כל הקללות הנזכרות בפרשת התוכחה כבר הגיעונו, כולל הנוראות ביותר - "ואכלת פרי בטנך, בשר בניך ובנותיך", "והיו חייד תלויים לך מנגד וכו'", "והיית משוגע ממראה עיניך וכו'" - האם לא הורדנו מספיק דמעות!! כיצד אפשר להבין כי אותן שלוש דמעות עדיין לא נמחו בים הדמעות שהורידו בני ישראל בכל מהלך ההסטוריה?

ומוסיף רבי שמעלקא מניקלשבורג ושואל: הלא בתורה יש מושג של ביטול ברוב. מדאורייתא בטל אחד ברוב של שנים, ומדרבנן בטל אחד בשישים שכנגדו, ואפילו באותם איסורים שחכמים החמירו יותר, כמו תרומה או כלאיים, מצינו בטול של אחד במאה או אחד במאתיים, ולא יותר. אם כן, אותן שתי דמעות וחצי הדמעה של עשו, ודאי היה עליהן להתבטל בתוך השנים שהורידו בני יעקב מני אז ועד היום, מדוע דמעותינו הרבות אינן מבטלות את דמעותיו של עשו?

בטרם נביא את ישובו של הרבי ר' שמעלקא, יש בנותן טעם להקדים את הסיפור הבא: **הסבא קדישא מרדושיץ** היה מגדולי האדמו"רים. באחת ההזדמנויות הוא סיפר לחסידיו, כי בימי חורפו, בעת שעשה בגלות, הגיע לילה אחד למקום נידח. שם מצא בית עם מזוזה, דפק בדלת וביקש מאנשי הבית להתאכסן אצלם באותו לילה. בעל הבית שהיה נראה כיהודי פשוט, הכניסו ברצון והציע לו מטה. בחצות הלילה קם הסבא כמנהגו לעשות תיקון חצות, והנה הוא שומע כי בעל הבית גם כן ער. חשב הסבא לעצמו, "ועמך כולם צדיקים, אפילו יהודי שנראה כה פשוט קם באישון ליל לעבודת הבורא". תוך כדי שהוא שקוע באמירת התיקון, הוא שומע את היהודי גונח ונאנח ללא הפוגה. הדבר הפעים את הסבא עד למאוד - יהודי שנראה רחוק מכל דבר שבקדושה מסתיר כאלו דרוגות נשגבות, איזו השתפכות הנפש, אלו תחנונים. הפסיק הסבא את אמירתו, והאזין לאנחותיו ויללותיו של אותו יהודי. הוא קיווה לקבל השפעה מתיקון החצות של היהודי שמעבר לקיר. עברו עוד כמה דקות, ואז שמע הסבא בין אנחה לגניחה כי אותו אדם מתלונן על הצרבת שבאה לו בעקבות ארוחת הערב...

הסבא קדישא מרדושיץ רצה לרמוז לנו בסיפור זה, כי יש בכי ויש בכי. יש מי שבוכה על החורבן באמת ובתמים, ויש מי שבשעה שבוכה על החורבן הוא מבכה למעשה את הצרבת שלו...

כולנו מצטערים על החורבן, אך השאלה היא מה מביא אותנו לצער זה. האם אנו מייחלים לביאת הגואל רק בשעה שמתרגשת עלינו, חלילה, צרה, האם אנו מצפים לביאת המשיח רק כדי לצאת מאפילה לאורה ומשעבוד לגאולה, או שאנו מחכים לגאולה כדי לתקן עולם במלכות ש-ד-י ולמען תצא שכנתא מגלותא.

על פי דרך זו מיישב רבי שמעלקא מניקלשבורג את שאלתו: נכון, עם ישראל מוריד הרבה דמעות. דורות על גבי דורות אנו בוכים על החורבן ומייחלים לגאולה. השאלה היא, אם אנו מצטערים על צער השכינה או שאנו מצטערים על החיים הקשים שמזמנת לנו הגלות. אם אנו בוכים על הצרות שלנו, הרי דמעותינו הן מאותו סוג של הדמעות שהוריד עשו. גם עשו בכך על כך שגניבת הברכות הרחיקה

ממנו את התקווה לחיים טובים בעולם הזה. אם אנחנו ועשו בוכים על אותם דברים, לא יפלא אפוא, שדמעותינו אינן מבטלות את דמעותיו, שכן כלל הוא בהלכות תערוכות - מין במינו אפילו באלף לא בטל. אם מין במינו לעולם אינו בטל, ניתן להבין מדוע שתיים וחצי הדמעות של עשו אינן בטלות בים של דמעות שהוריד עם ישראל.

על מנת שדמעותינו יבטלו את דמעותיו של עשו עלינו להוריד דמעות מסוג אחר, דמעות על צער השכינה, על חילול כבוד שמים.

לאחר מלחמת ששת הימים, כשכבשו את הכותל, אמר אחד הבחורים בישיבת סלבודקא: 'כעת אפשר לנסוע לראות את החורבן כמו עינינו'. ענה לו חכם אחד: 'כדי לראות את החורבן אין צריך לנסוע לכותל, לשם כך די לעלות בשבת על גג בנין הישיבה, ולהביט לעבר רחוב ז'בוטינסקי. מגג הישיבה רואים כמה יהודים עוברים על איסורי כרת, כמה תינוקות שנשבו עוברים על האיסורים החמורים שבתורה, רחמנא ליצלן'.

כדי להמחיש את החורבן, די לעשות חשבון כמה יהודים היו במצרים וכמה יהודים יש כיום בכל רחבי העולם: במצרים היו כחמישה עשר מיליון יהודים, שהרי ששת מאות אלף גברים מגיל עשרים עד שישים יצאו ממצרים, וכנגדם היו נשים מגיל עשרים עד שישים, הרי לנו מיליון ומאתיים אלף. על כך יש להוסיף את הילדים והזקנים, וכך מגיעים פחות או יותר לשלושה מיליון בני אדם. מספר זה היה רק חמישית ממספר היהודים שהיו במצרים, שהרי ארבע חמישיות מתו במכת חושך. אם היינו חמישה עשר מיליון לפני שלוש אלפים שלוש מאות שנה, נקל לשער כי אלמלא חטאנו, כיום, לאחר שלושת אלפים ושלוש מאות שנה, היינו אמורים למנות מיליארדים רבים. בפועל יש כיום בעולם פחות ממספר היהודים שהיו באותה שעה במצרים. מדוע? משום שאנו מכלים את עצמנו כל הזמן. אנו הבאנו על עצמנו גלויות ופורענויות, כפי שהזהירה אותנו התורה: "ונשאתם מתי מספר בגויים", "ונשאתם במתי מעט תחת אשר הייתם ככוכבי השמים לרוב". אם לא די בכך, בדורות האחרונים פשתה בעם מכת ההתבללות, ויש קהילות שנכחדו כמעט כליל בנישואי תערובת.

על דברים אלו אנחנו צריכים להוריד דמעות - על צער השכינה, על חילול כבוד השם בעולם. אם היינו בוכים מהסיבות הנכונות, דמעותינו היו מבטלות את דמעותיו של עשו. זהו תירוצו של הרב ר' שמעלקא מניקלשבורג.

עניני שבת - זריזות וזהירות סמוך לשבת

ההלכות שלפנינו מבוססים על דברי השו"ע והמשנה ברורה או"ח סי' רמ"ט וסי' רנ"א, ונוהגים בכל העדות ללא חילוק.

א. אסור לצאת למקום רחוק אם לא משער שיגיע למקומו בעוד היום גדול. ואפילו אם הולך לדבר מצוה מותר רק כשמשער שיגיע בעוד היום גדול.

ב. ביום שישי אסור לסעוד סעודה גדולה שאינו רגיל בה, כדי שיכנס לשבת כשהוא תאב לאכול, ושיהיה פנוי להתעסק בצרכי השבת כראוי. מיני מרקחת שאוכלים בשעת כתיבת התנאים, אינו בכלל סעודה ומותר.

ג. סעודת מצוה כגון ברית ופדיון הבן מותר, אלא שיזהר לעשותה בבוקר, ובדיעבד מותר אף מהמנחה ולמעלה. ומ"מ ימנע מתשע שעות ולמעלה, וכן לא יאכל הרבה דמאד עד שיקלקל תאות המאכל בליל שבת.

ד. אסור לעשות מלאכה בדרך קבע ביום שישי מהמנחה ולמעלה, [י"א משש שעות ומחצה, וי"א מתשע ומחצה], והעושה מלאכה אינו רואה בה סימן ברכה. סחורה אינו בכלל איסור זה. ואף מלאכה אם עשה בדרך ארעי מותרת.

ה. מלאכה לצורך השבת, כגון לתקן בגדו לשבת, מותר. ואפילו בגדי חברו כשאינו נוטל שכר מותר.

ו. מי שצריך מעות לצורך לענג את השבת במאכלים ומטעמים, מותר לו להשתכר למלאכה אפילו מהמנחה ולמעלה.

ז. מותר להסתפר כל היום, שזהו לכבוד השבת. אמנם האריז"ל לא היה מסתפר משהגיע זמן מנחה ועדיין לא התפלל שמא יעבור זמן התפילה.

